

Streszczenie

Celem moich badań było uzyskanie wiedzy na temat życia codziennego kobiet, które wkraczały w dorosłe życie i obowiązki zawodowe w rzeczywistości społecznej PRL. Horyzontem odniesienia była dla mnie teoria socjologiczna Margaret Archer. W swojej pracy starałam się wyjaśnić świat przedstawiony mi w wywiadach przez narratorki - naocznych świadków struktury PRL-u. Analizując wypowiedzi byłych pracownic "Sileny", chciałam pokazać mechanizm zmiany społecznej i rolę jednostki w przekształcaniu rzeczywistości. Pierwszym krokiem w analizie było chronologiczne uporządkowanie aktów prawnych, które były częścią systemu politycznego i dotyczyły spraw kobiet. Głównym źródłem wiedzy o rzeczywistości społecznej dla narratorek były inne kobiety, a także członkowie ich rodzin lub autorytety zawodowe, do których się odwoływały. I analizowano zarówno kontekst historyczny systemu i struktur, jak i tło historyczno-geograficzne uprzemysłowionego miasta Świebodzice oraz Zakładów Przemysłu Lniarskiego "Sileny".

Analizując kadrę pracowniczą "Sileny" pod względem wykształcenia, należy wyciągnąć dość oczywisty jak na tamte czasy wniosek, że wykształcenie nie było dobrem powszechnym, a kluczowym czynnikiem utrudniającym jego zdobycie było wiejskie pochodzenie i trudna sytuacja rodzinna - bieda, wielodzietność. Praca w mieście była przede wszystkim źródłem utrzymania, ale dawała realną szansę na międzypokoleniowy awans społeczny. Ważnym kontekstem dla podjęcia pracy w "Silenie" były trudne doświadczenia kobiet wyniesione z dzieciństwa oraz brak wsparcia w najbliższej rodzinie i środowisku. Narratorki rozpoczynały dorosłe życie samotnie i na własną rękę. Tłem dla wielu narracji było trudne dzieciństwo i związana z nim trauma. Kobiety nadmiernie rzucały się w wir pracy, aby szybko się usamodzielnic, osiągnąć awans społeczny i udowodnić sobie i innym, że potrafią dobrze żyć, mimo trudnych doświadczeń z przeszłości. Kluczem do awansu zawodowego i lepszej pracy w "Silenie" było wykształcenie, ale często przegrywało ono w konfrontacji z głównymi rolami społecznymi kobiet - żon i matek, które po założeniu rodziny nie kontynuowały edukacji, skupiały się na prowadzeniu domu i wychowywaniu dzieci. Była też inna droga uwolnienia się od ciężkiej pracy fizycznej - należało wstąpić do partii. Wśród narratorek nie było jednak kobiet, które z przekonania pracowały na rzecz wspierania doktryny i ideologii państwa socjalistycznego. Ich cel zawodowy związany był z materialną grupą interesów, jaką była rodzina lub grupa społeczna. Wszystkie codzienne czynności kobiety postrzegane były jako rodzaj pracy - obowiązku, a praca zawodowa stała się źródłem wsparcia dla pracowników "Sileny". Wszystkie narratorki podkreślały, że bardzo cenią sobie okres pracy w "Silenie" pod względem relacji pracowniczych, ponieważ ludzie szanowali się nawzajem i wspierali w wykonywaniu obowiązków. Pracownice chętnie korzystały z oferty socjalnej - tanich kolonii letnich dla dzieci oraz wczasów pracowniczych. Jedną ze ścieżek emancypacji w natłoku przyjętych ról była masowa edukacja poprzez pismo "Przyjaciółka". W ramach rozrywki kobiety

miały szansę uczestniczyć w rudymenarnej, ale jednak edukacji i uczyć się poprzez analizę sytuacji innych, prezentowaną w listach do redakcji, jak najskuteczniej radzić sobie z problemami, a także planować swój rozwój osobisty. Rzeczywistość społeczna skupiona wokół pracy dla dobrobytu materialnego wpływała również na sferę planów i aspiracji kobiet. Narratorki opowiadające o swoich marzeniach w okresie PRL-u wskazywały głównie na posiadanie mieszkania, dóbr materialnych, a dobrobyt ten mogły osiągnąć dzięki ciężkiej pracy. Byłe pracownice "Sileny" wspominały, że w czasach panieństwa chętnie spędzały czas po pracy w klubach młodzieżowych. Moment wyjścia za mąż w narracji jest punktem całkowitego odcięcia się od dotychczasowego życia, całkowitej zmiany roli społecznej, która dokonuje się w oparciu o świadomość ograniczeń i wzorców społecznych związanych z pełnieniem roli żony i matki. Aktywność społeczną pracownic ograniczało przemęczenie ciężką pracą fizyczną, czas po pracy poświęcano na krótki odpoczynek, aby nabrać sił do dalszych obowiązków w domu. Zmiany społeczne, polityczne i gospodarcze były poza zasięgiem zainteresowań kobiet. Niska była również świadomość praw kobiet w zakresie społecznych tabu, takich jak aborcja, antykoncepcja, a nawet rozwody. Narratorki usprawiedliwiały się brakiem wiedzy lub tym, że zjawisko

Narratorki usprawiedliwiały się brakiem wiedzy lub tym, że zjawisko aborcji nie istniało, argumentowano też, że kobiety nie poddawały się aborcji z powodów religijnych.

Subiektywna ocena warunków pracy kobiet w PRL dokonana przez byłe pracownice "Sileny" przesycona jest żalem, że kobiety spędziły młodość na ciężkiej pracy, z wieloma obowiązkami i nie zaznały wolności i swobód, jakimi cieszą się współczesne kobiety. Narratorki zgodnie określały warunki pracy kobiet w czasach PRL-u jako trudne, zarówno zawodowej, jak i domowej, opieki nad dziećmi i braku wsparcia ze strony mężczyzn. Pozytywna ocena warunków życia codziennego kobiet w okresie PRL skupia się przede wszystkim na skojarzeniach związanych z życiem towarzyskim i społecznym.

Summary

The aim of my research was to obtain knowledge about everyday life of women who entered adult life and professional duties in the social reality of the Polish People's Republic. The reference horizon for me was the sociological theory of Margaret Archer. I tried to explain the world presented to me in interviews by the narrators - eyewitnesses of the structure of the Polish People's Republic.

By analyzing the statements of former "Silena" employees, I wanted to show the mechanism of social change and the role of the individual in transforming reality. The first step in the analysis was the chronological arrangement of legal acts that were part of the political system and related to

women's issues. The main source of knowledge about social reality for the narrators were other women, as well as members of their families or professional authorities to whom they referred.

I analyzed both the historical context of the system and structures, as well as the historical and geographical background of the industrialized city of Świebodzice and the Linen Industry Plant "Silena".

When analyzing the workforce of "Silena" in terms of education, it is necessary to draw a conclusion, quite obvious for those times, that education was not a common good, the key factor hindering its acquisition was the rural origin and the difficult family situation - poverty, having many children.

Work in the city was primarily a source of income, but it offered a real chance for intergenerational social advancement. An important context for starting work in "Silena" was the difficult experiences of women from their childhood and the lack of support in the immediate family and environment. The narrators started their adult life alone and on their own. The background for many of the narratives was a difficult childhood and the trauma associated with it. Women threw themselves into work excessively in order to quickly become independent, achieve social advancement and prove to themselves and others that they are able to live well, despite difficult past experiences.

The key to professional advancement and lighter work in "Silena" was education, but it often lost when confronted with the main social roles of women - wives and mothers, who, having started a family, did not continue their education, focused on running the home and raising children. There was also another path to free yourself from hard physical labor - you had to join the party.

Among the narrators, however, there were no women who worked by conviction to support the doctrine and ideology of the socialist state. Their professional goal was related to the material interest group, which was the family or social group.

All the daily activities of the woman were perceived as a kind of work - duty, and professional work became a source of support for "Silena"'s employees. All the narrators emphasized that they greatly appreciated the period of work in "Silena" in terms of work relations, because people respected each other and supported each other in their duties.

The female employees eagerly used the social offer - cheap summer camps for children and employee holidays. They emphasize in their narratives that they have never had such a chance before or after that to go on vacation every year.

One of the paths of emancipation within the multitude of assumed roles was mass education through the magazine "Przyjaciółka". As part of entertainment, women had the chance to participate in rudimentary, but nonetheless, education and learn through the analysis of the situation of others,

presented in letters to the editor, how to deal with problems as effectively as possible, as well as plan their personal development.

Social reality centralized around work for material well-being also influenced the sphere of plans and aspirations of women. Narrators telling stories about their dreams in the period of the Polish People's Republic were mainly indicated around owning a flat, material goods, and they could achieve this prosperity through hard work.

Former "Silena" employees recalled that during their maidenhood, they were eager to spend time after work in youth clubs. The moment of getting married in the narrative is a point of complete disconnection from the previous life, a complete change of the social role, which takes place based on the awareness of limitations and social patterns related to the performance of the role of wife and mother. The social activity of the employees was limited by exhaustion with hard physical work, the time after work was devoted to a short rest to gain strength for further duties at home.

Social, political and economic changes were beyond the scope of interests of women. The awareness of women's rights in the field of social taboos such as abortion, contraception and even divorce was also low. The narrators excused themselves with the lack of knowledge or the fact that the phenomenon of abortion did not exist, and it was also argued that women did not undergo abortions for religious reasons.

The subjective assessment of the working conditions of women in the Polish People's Republic made by former employees of "Silena" is saturated with regret that the women spent their youth on hard work, with many duties and didn't experience the freedom and liberties enjoyed by modern women. The narrators agreed on the working conditions of the women in the times of the Polish People's Republic as difficult, both professional and home, childcare and the lack of support from men. The positive assessment of the everyday life conditions of women in the communist period focuses primarily on associations related to social and social life.

Ewa Dziwosz